

Using Choice to Increase On-Task Behavior in Individuals with Traumatic Brain Injury

Kim K. Tasky, Eric H. Rudrud, Kimberky A. Schulze, and John T. Rapp, 2008, Journal of Applied Behavior Analysis

באדיבות סנדרה אנטוניב

מחקרים רבים הוכיחו כי אסטרטגיות התערבות הכוללות מתן אפשרות בחירה יעילות בהגברת התנהגות משימתית והפחתה של בעיות התנהגות אצל מטופלים בעלי עיכוב התפתחותי. עצם העובדה שניתנת לאדם אפשרות בחירה ושהוא מבצע בחירה בפועל, משנה את ערך התוצאות הניתנות להתנהגות נאותה, בעייתית או שתייהן. השפעתן של אסטרטגיות התערבות אלה על התנהגותם של מבוגרים עם פגיעה מוחית טראומטית (TBI-Traumatic Brain Injury) טרם נחקרו.

מטרת המחקר: הערכת השפעה של מתן אפשרות בחירה על הגברת התנהגות משימתית אצל מבוגרים עם TBI.

משתתפים וסביבה: במחקר, שנערך בבית חולים שיקומי, השתתפו 3 מטופלות המאושפזות בבית החולים וכולן מאובחנות עם TBI כתוצאה מתאונת רכב ממונע. (1 אמבר- בת 21. 2 קארה- בת 27. 3 רבקה- בת 42. כל המשתתפות בעלות יכולות קריאה ועפ"י דיווחי הצוות לשלושתן חוסר משימתיות וחוסר שיתוף פעולה בביצוע משימות.

מהלך המחקר: עבור כל משתתפת הורכבה רשימת מטלות אישית בהתבסס על מיומנויות שהצוות הטיפולי רצה להגביר. המטרה: הגברת מיומנויות יומיומיות, ADL. הזמן שנדרש לסיום כל מטלה ברשימה נע בין 10-15 דקות. התנהגות משימתית נבחרה כהתנהגות המטרה והוגדרה כך: יצירת קשר פיזי עם אובייקט אחד או יותר במטרה להביא להשלמת המטלה. (לדוגמא: א) איסוף חומרים הנדרשים לצורך סיום המטלה. (ב) תפעול חומרים הנדרשים לצורך סיום המטלה. (ג) בקשה לעזרה במטלה מהצוות המטפל או ממשתתפים אחרים. הנתונים נאספו באמצעות הליך דגימת זמן רגעית כאשר ב-10 השניות האחרונות בכל אינטרוול באורך 5 דקות (במשך 30 דקות סה"כ) הנסיין צפה במשתתפות ורשם האם נצפתה התנהגות משימתית או לא. הנתונים אודות ההתנהגות המשימתית של המשתתפות נאספו במערך מחקר הפיך ABAB במהלך רמת הבסיס ובמהלך תכנית ההתערבות. המערך כלל תנאי מטלה, תנאי בחירה ותנאי בקרה:

תנאי המטלה (נתוני קו בסיס) - המשתתפות נתבקשו להשלים 3 מטלות (כביסה, להציע את המיטה, ניקוי אבק ועוד...). ההנחיות שקיבלו המשתתפות היו: (א) לסיים את המטלות לפי הסדר שקיבלו מהצוות הטיפולי. (ב) לסמן ברשימת מטלות בסיום כל מטלה. (ג) להחזיר את הרשימה לצוות לאחר השלמת שלושת המטלות. שבח מילולי ניתן לסירוגין כתוצאה להתנהגות משימתית של המשתתפות.

תנאי בחירה – זהה לתנאי מטלה למעט העובדה שבתנאי זה המשתתפות נתבקשו לבחור 3 מטלות מרשימה של 9 והורשו להשלימן בסדר שיבחרו.

תנאי בקרה – בתנאי זה אותן מטלות אשר בחרה כל אחת מהמשתתפות בתנאי הבחירה הראשון, הוקצו לה בשלב המטלה השני.

תוצאות: אנו עדים לכך שמתן אפשרות בחירה למשתתפות המחקר העלה את רמת ההתנהגות המשימתית בעשרות אחוזים לעומת השלב הראשון של תנאי המטלה. בתנאי הבקרה (ללא מתן אפשרות בחירה) רמת ההתנהגות המשימתית פחתה אצל שלושתן. דבר נוסף שניתן ללמוד מהתוצאות הוא ששבח מילולי אינו מספיק בכדי להגביר התנהגות משימתית.

דיון ומסקנות: תוצאות המחקר עומדות בקנה אחד עם תוצאות מחקרים קודמים, ומוכיחות אף הן כי ההזדמנות לבצע בחירה יעילה עבור מתנהג עם TBI בהגעה לשינוי התנהגותי הרבה יותר ממצב בו הבחירה נעשית בעבור המתנהג. כאשר מיישמים הליך זה כחלק מחבילת טיפול בהתערבות בנסיבות, עולה הסיכוי שמתן אפשרות בחירה יפחית, ובמקרים מסוימים אף ימנע, מצבים של בריחה ו/או הימנעות ממטלה.

מחקרים עתידיים: אחת המגבלות של המחקר הנוכחי היא שלא בוצעה הכללה לסביבות שונות ומעניין יהיה להראות זאת במחקרים עתידיים. דבר נוסף שכדאי לבחון במחקרים עתידיים הוא העברת שליטת גירוי מרשימת המטלות שקיבלה כל אחת מהמשתתפות, ועמה התנהלה לכל אורך המחקר, לגירוי אחר שיעודד הכללה ומתן הזדמנות לביצוע התנהגות נאותה. לבסוף, במחקר זה לא היתה שליטה על מידת הקושי והמורכבות של המשימות שניתנו לבחירה. להבא חשוב להציע לבחירה משימות דומות מבחינת קושי ומורכבות כדי להעריך נכונה את ההשפעה של מתן אפשרות בחירה על שינוי התנהגותי.